

Den Grimme Ælling

Læsebearbejdet af Bjarne Melander

LÆS MED LYST
HC ANDERSEN

www.laesmedlyst.dk

Vi synes at HC Andersen stadig kan noget i dag. Selv om HC Andersen repræsenterer en anden tid, er han som værdi- og kulturbærer vigtig at have i nutidens litteratur.

Læsebearbejdet tekst til unge læsere

Mange unge vil gerne læse, men møder tekster, som er svære at komme ind i. Lange ord, komplicerede sætninger og et tungt sprog kan gøre læsningen vanskelig. Når det sker, kan lysten til at læse hurtigt forsvinde.

Derfor læsebearbejdes nogle tekster, så de passer bedre til unge læsere. Sproget gøres klarere, og sætningerne mere overskuelige. Samtidig bevares fortællingens indhold, stemning og idé.

Formålet er ikke at gøre litteraturen mindre værd, men at gøre den mere tilgængelig. Når en tekst bliver lettere at læse, kan flere unge opleve glæden ved at forstå en hel fortælling – og få lyst til at læse videre.

Du kan downloade HC Andersen tekster gratis på vores side

Lix ca. 30 Version: BETA

LÆS MED LYST

LÆS MED LYST tilbyder læsevejledning og undervisning
www.laesmedlyst.dk

Følg os på Facebook og Instagram

Den grimme ælling

Det var sommer ude på landet, og alt var smukt.

Kornet stod gult på markerne. Havren var grøn. Høet lå i store stakke ude på engene. Storken gik omkring på sine lange, røde ben og talte sit mærkelige sprog, som han havde lært af sin mor. Rundt om marker og enge lå store skove, og inde mellem træerne fandtes dybe søer.

Ja, der var virkelig dejligt ude på landet.

Midt i solskinnet lå en gammel herregård med brede kanaler omkring sig. Fra murene og helt ned mod vandet voksede store skræppeblade. De var så høje, at små børn kunne stå oprejst under dem. Derinde var der næsten lige så vildt og tæt som i en rigtig skov.

Her lå en and på sin rede.

Hun rugede på sine æg, men nu var hun ved at være træt af det. Det tog alt for lang tid, og hun fik næsten aldrig besøg. De andre ænder svømmede hellere rundt i kanalerne, end de ville sidde under et skræppeblad og snakke med hende.

Endelig begyndte æggene at knage.

Det ene efter det andet gav en lille lyd.

“Pip! Pip!”

Små hoveder stak frem. De levende unger så sig omkring.

“Rap! Rap!” sagde andemor.

Og så rappede de små alt, hvad de kunne. De kiggede nysgerrigt til alle sider under de grønne blade. Moderen lod dem se sig godt omkring, for grøn farve er god for øjnene.

“Hvor er verden stor!” sagde ællingerne.

De havde jo meget mere plads nu end dengang, de lå inde i ægget.

“Tror I, at dette er hele verden?” spurgte moderen. “Den strækker sig langt videre, helt over på den anden side af haven og ind i præstens mark. Men dér har jeg aldrig været. Nå, er I her alle sammen?”

Hun rejste sig lidt op og så ned i reden.

“Nej, ikke endnu. Det største æg ligger der stadig. Hvor længe skal det blive ved? Nu er jeg snart træt af det.”

Så lagde hun sig igen.

I det samme kom en gammel and på besøg.

“Nå, hvordan går det?” spurgte hun.

“Det ene æg vil slet ikke revne,” sagde andemor. “Men se de andre. De er de dejligste ællinger, jeg har set. De ligner alle deres far, det skarn. Han kommer ikke engang og ser til mig.”

“Lad mig se det æg,” sagde den gamle and. “Du kan tro, det er et kalkunæg. Sådan blev jeg også narret en gang. Det gav mig mange problemer. Kalkununger er bange for vand. Jeg kunne ikke få dem ud i det, lige meget hvor meget jeg kaldte og rappede. Lad mig nu se ... jo, det er et kalkunæg. Lad det ligge, og lær hellere de andre børn at svømme.”

“Jeg vil nu ligge lidt længere,” sagde andemor. “Når jeg allerede har ligget så længe, kan jeg godt blive liggende lidt endnu.”

“Som du vil,” sagde den gamle and og gik.

Til sidst revnede det store æg.

“Pip! Pip!” sagde ungen og væltede ud.

Han var stor.

Og han så mærkelig ud.

Andemor så længe på ham.

“Det er dog en frygtelig stor ælling,” sagde hun. “Ingen af de andre ser sådan ud. Det skulle vel aldrig være en kalkunkylling? Nå, det finder vi snart ud af. I vandet skal han. Om jeg så selv må skubbe ham derud.”

Næste dag var vejret strålende. Solen skinnede på de grønne skræppeblade. Andemor gik ned til kanalen med hele sin familie.

Plask, sprang hun i vandet.

“Rap! Rap!” sagde hun.

Den ene ælling efter den anden plumpede i efter hende. Vandet slog dem over hovedet, men de kom straks op igen og flød fint. Benene arbejdede helt af sig selv.

Snart svømmede de alle omkring, også den store, grå unge.

“Nej, det er ingen kalkun,” sagde moderen. “Se bare, hvor godt han bruger benene, og hvor rankt han holder sig. Det er min egen unge. Når man ser rigtigt efter, er han ikke så grim endda. Kom nu med mig. Jeg vil føre jer ud i verden

og præsentere jer i andegården. Men hold jer tæt ved mig, så ingen træder på jer. Og pas på katten.”

Så gik de ind i andegården.

Der var et forfærdeligt postyr derinde. To familier sloges om et ålehoved, og til sidst kom katten og snuppede det.

“Se, sådan går det til i verden,” sagde andemor og slikkede sig om næbbet, for hun havde også selv haft lyst til ålehovedet.

“Brug nu benene,” sagde hun. “Vis, at I kan rappe jer. Og bøj halsen for den gamle and derhenne. Hun er den fineste af dem alle. Hun er af spansk blod, og derfor er hun så fornem. Ser I den røde klud om hendes ben? Det er den største udmærkelse, en and kan få. Det betyder, at man vil beholde hende, og at både dyr og mennesker skal kunne kende hende. Så kom nu. En velopdragen ælling sætter fødderne pænt ud til siden, ligesom sin far og mor. Sådan. Bøj halsen og sig rap.”

Det gjorde de.

Men de andre ænder så på dem og sagde højt:

“Se nu der. Så skal vi have mere af den slags, som om vi ikke havde nok i forvejen. Og fy, hvor den ene ælling ser ud. Ham vil vi ikke tåle.”

Straks kom en and hen og bed den i nakken.

“Lad ham være,” sagde moderen. “Han gør jo ingen noget.”

“Jo, men han er for stor og alt for aparte,” sagde anden.
“Så skal han nøfles.”

“Det er ellers pæne børn, De har,” sagde den gamle and med kluden om benet. “Alle sammen pæne, undtagen den

ene. Den er ikke rigtig lykkedes. Jeg ville ønske, De kunne lave den om.”

“Det kan jeg ikke, Deres nåde,” sagde andemor. “Han er ikke smuk, men han har et godt sind, og han svømmer lige så godt som de andre, måske endda bedre. Jeg tror, han bliver kønnere med tiden. Eller også bliver han mindre. Han har ligget for længe i ægget, og derfor blev han ikke helt, som han skulle.”

Så nippede hun ham kærligt i nakken og glattede hans fjer.

“Han er desuden en andrik,” sagde hun. “Så gør det ikke helt så meget. Jeg tror, han får gode kræfter. Han skal nok klare sig.”

“De andre ællinger er meget nydelige,” sagde den gamle and. “Vær nu hjemmevante. Og hvis I finder et ålehoved, kan I komme med det til mig.”

Så begyndte livet i andegården.

Men den stakkels ælling, som var kommet sidst ud af ægget, og som så så anderledes ud, blev bidt, puffet og gjort nar af af både ænder og høns.

“Han er for stor,” sagde de.

Kalkunhanen, som var født med sporer og derfor mente, at han var en kejser, pustede sig op som et skib i storm. Han gik lige hen til ællingen, pludrede voldsomt og blev helt rød i hovedet.

Den stakkels ælling vidste ikke, hvor den skulle stå eller gå. Den var så ked af det, fordi den så så grim ud og var til grin for hele andegården.

Sådan gik det den første dag.

Siden blev det værre.

Alle jagede den. Selv dens søskende var onde mod den og sagde:

“Bare katten ville tage dig, dit fæle skrog.”

Og moderen sagde:

“Gid du bare var langt borte.”

Ænderne bed den. Hønsene hakkede den. Og pigen, som kom med mad til dyrene, sparkede til den med sin fod.

Så løb og fløj den hen over hegnet. De små fugle i buskene fór forskrækket op.

“Det er, fordi jeg er så grim,” tænkte ællingen.

Den lukkede øjnene, men løb videre alligevel.

Til sidst kom den ud til den store mose, hvor vildænderne boede. Her lå den hele natten. Den var træt og fuld af sorg.

Næste morgen kom vildænderne frem og så på den nye fugl.

“Hvad er du for en?” spurgte de.

Ællingen drejede sig lidt og hilste så godt, den kunne.

“Du er godt nok grim,” sagde vildænderne. “Men det kan være os ligegyldigt, så længe du ikke gifter dig ind i familien.”

Den stakkels ælling tænkte slet ikke på den slags. Den ønskede bare at få lov til at ligge i sivene og drikke lidt af mosevandet.

Der lå den i to dage.

Så kom der to vilde gæs. Eller rettere to gasekarle, for det var hanner. De var ikke gamle og derfor meget friske og overmodige.

“Hør, kammerat,” sagde de. “Du er så grim, at vi faktisk godt kan lide dig. Vil du med og være trækfugl? Ikke langt herfra ligger en anden mose, og dér er nogle søde unge vildgæs, fine frøkner. Du kunne godt gøre lykke. Ja, du er grim nok til det.”

I det samme lød der:

“Pif! Paf!”

Begge gæs faldt døde ned i sivene, og vandet blev rødt af blod.

“Pif! Paf!” lød det igen.

Hele flokke af vildgæs fór op fra sivene, og skuddene blev ved. Der var stor jagt i mosen. Jægerne lå skjult hele vejen rundt, og nogle sad endda i grenene over sivene. Den blå røg drev ind mellem de mørke træer og hen over vandet. Jagthundene sprang frem i mudderet. Siv og rør svajede vildt.

Den stakkels ælling blev skrækslagen.

Den ville gemme hovedet under vingen, men i samme øjeblik stod en stor, frygtelig hund lige foran den. Tungen hang ud af munden på den, og dens øjne lyste skarpt. Den satte sit gab helt ned mod ællingen, viste sine spidse tænder og gik så videre uden at tage den.

“Gud ske lov,” sukkede ællingen. “Jeg er så grim, at selv hunden ikke gider bide mig.”

Så lå den helt stille, mens haglene peb gennem sivene, og skuddene lød igen og igen.

Først langt senere blev der ro. Men ællingen turde stadig ikke rejse sig. Den ventede længe endnu, før den så sig omkring. Så skyndte den sig væk, så hurtigt den kunne. Den løb over marker og enge, men vinden var så stærk, at den næsten ikke kunne komme frem.

Hen imod aften nåede den et lille, fattigt hus. Det var så skævt og elendigt, at det nærmest ikke selv vidste, hvilken vej det ville falde. Men det stod endnu. Vinden suste så voldsomt om ællingen, at den måtte sætte sig på halen for at holde balancen. Så opdagede den, at døren hang skævt på det ene hængsel, og gennem en sprække kunne den smutte ind.

Det gjorde den.

I huset boede en gammel kone sammen med sin kat og sin høne. Katten hed Sønnike. Den kunne skyde ryg, spinde og endda slå gnister. Hønen havde meget små ben og blev derfor kaldt Kykkelilavben. Den lagde gode æg, og konen holdt af den, som var den hendes eget barn.

Næste morgen opdagede de den fremmede ælling. Katten begyndte at spinde, og hønen begyndte at klukke.

“Hvad er det for noget?” sagde den gamle kone og så sig omkring. Hun så dårligt og troede derfor, at ællingen var en fed and, som havde forvildet sig ind.

“Det var da en god fangst,” sagde hun. “Nu kan jeg måske få andeæg. Bare det ikke er en andrik. Det må vi prøve.”

Så blev ællingen boende på prøve i tre uger.

Men der kom ingen æg.

Katten var husets herre, og hønen var dets frue, og de sagde altid:

“Vi og verden.”

For de mente, at de selv var den ene halvdel af verden, og den vigtigste halvdel.

Ællingen syntes, at man godt kunne se anderledes på tingene, men det kunne hønen ikke tåle.

“Kan du lægge æg?” spurgte hun.

“Nej.”

“Så bør du holde mund.”

Og katten sagde:

“Kan du skyde ryg, spinde og slå gnister?”

“Nej.”

“Så skal du heller ikke have meninger, når fornuftige folk taler.”

Ællingen sad henne i krogen og var i dårligt humør. Så begyndte den at tænke på den friske luft og det varme solskin. Den fik sådan en stærk længsel efter at ligge på vandet, og til sidst kunne den ikke lade være med at sige det højt.

“Hvad går der af dig?” spurgte hønen. “Du har for lidt at lave, og derfor får du den slags nykker. Læg æg eller spind, så går det over.”

“Men det er så dejligt at flyde på vandet,” sagde ællingen. “Så dejligt at få vand over hovedet og dykke helt ned til bunden.”

“Det må da være en stor fornøjelse,” sagde hønen hånligt. “Du er vist blevet skør. Spørg katten, han er den klogeste, jeg kender, om han har lyst til at flyde på vandet. Eller spørg den gamle kone. Klogere end hende findes ingen i

verden. Tror du, hun har lyst til at dykke og få vand over hovedet?”

“I forstår mig ikke,” sagde ællingen.

“Hvis vi ikke forstår dig, hvem skulle så gøre det?” sagde hønen. “Du tror vel ikke, at du er klogere end katten og konen. Og slet ikke klogere end mig. Vær ikke utaknemmelig. Du har fået tag over hovedet og en varm stue og selskab, du kunne lære noget af. Men du er fuld af vrøvl, og det er ikke morsomt at være sammen med dig. Jeg siger dig ubehagelige ting, fordi jeg vil dig det godt. Sådan kender man sine sande venner. Se nu bare at lære at lægge æg eller at spinde og slå gnister.”

“Jeg tror, jeg vil gå ud i den vide verden,” sagde ællingen.

“Ja, gør du bare det,” sagde hønen.

Så gik ællingen.

Den flød på vandet og dykkede ned, men overalt blev den overset eller jaget bort på grund af sin grimhed.

Så kom efteråret.

Bladene i skoven blev gule og brune. Vinden greb fat i dem, så de dansede rundt i luften. Himlen blev kold og tung. Skyerne hang fyldt med hagl og sne. På gærdet sad raven og skreg hæst af kulde.

Den stakkels ælling havde det ikke godt.

En aften, netop som solen gik smukt ned, kom en flok store, vidunderlige fugle frem fra buskene. Ællingen havde aldrig set noget så smukt. De var helt hvide og havde lange, bøjelige halse. Det var svaner. De udstødte en særlig lyd, bredte deres store vinger ud og fløj bort fra kulden mod varmere egne og åbne søer.

De steg højere og højere.

Den lille, grimme ælling blev grebet af noget stærkt og mærkeligt. Den drejede sig rundt i vandet, strakte halsen op mod dem og udstødte et skrig, så underligt og kraftigt, at den selv blev forskrækket.

Den kunne ikke glemme de store, smukke fugle.

Da de var væk, dykkede den helt ned til bunden. Da den kom op igen, var den næsten ude af sig selv. Den vidste ikke, hvad fuglene hed, og den vidste ikke, hvor de fløj hen. Men den holdt af dem, som den aldrig før havde holdt af nogen. Den misundte dem ikke. Den kunne slet ikke forestille sig selv med sådan en skønhed. Den ville bare have været glad, hvis ænderne havde villet tåle den iblandt sig.

Det stakkels grimme dyr.

Vinteren blev hård og bidende kold. Ællingen måtte svømme hele tiden for at holde en lille åbning i isen fri. Men hver nat blev hullet mindre. Isen knagede og lukkede sig tættere omkring den. Ællingen måtte bruge alle sine kræfter på at holde vandet åbent. Til sidst blev den træt og udmattet. Den lå næsten stille og frøs fast i isen.

Tidligt næste morgen kom en bonde forbi. Han så ællingen, gik ud og huggede isen i stykker med sin træsko. Så tog han den med hjem til sin kone, og dér kom den til live igen.

Børnene ville lege med den, men ællingen troede, at de ville gøre den ondt. I forskrækkelse fór den lige op i mælkefadet, så mælken skvulpede ud over stuen. Konen skreg og slog hænderne i vejret. Så fløj ællingen ned i smørtruget og videre ned i meltønden og op igen. Den kom til at se frygtelig ud. Konen skreg og slog efter den med

ildklemmen, og børnene løb rundt efter den og lo og hylede.

Heldigvis stod døren åben.

Ællingen fór ud mellem buskene og ned i den nyfaldne sne, hvor den blev liggende næsten som død.

Det ville være alt for trist at fortælle om al den nød og elendighed, den måtte gennemleve den vinter.

Men så kom foråret.

Solen begyndte igen at varme. Lærkerne sang. Rørene i mosen stod lyse og levende.

Pludselig løftede ællingen sine vinger. De var blevet stærkere. De bar den sikkert gennem luften, og før den selv forstod det, var den landet i en stor have.

Æbletræerne stod i blomst. Syrenerne duftede og hang ned over de bugtede kanaler.

Alt var lyst, grønt og nyt.

Lige foran den kom tre hvide svaner glidende frem mellem træerne. De rejste deres fjer og flød let hen over vandet. Ællingen kendte dem straks, og den blev fyldt af en tung og underlig sorg.

“Jeg vil flyve hen til dem, de kongelige fugle,” tænkte den. “De vil sikkert slå mig ihjel, fordi jeg, der er så grim, vover at nærme mig dem. Men det er det samme. Bedre at blive dræbt af dem end at blive bidt af ænderne, hakket af hønsene, sparket af pigen i gården og fryse og sulte vinteren igennem.”

Så fløj den ud på vandet og svømmede hen mod de smukke svaner.

De fik øje på den og skød hen imod den med brusende fjer.

“Dræb mig bare,” sagde det stakkels dyr.

Så bøjede den hovedet ned mod vandet og ventede på døden.

Men i det klare vand så den sit eget spejlbillede.

Den var ikke længere en kluntet, mørk og grim fugl.

Den var selv en svane.

Det gør ikke noget at være født i en andegård, når man bare har ligget i et svaneæg.

Nu forstod den al den smerte og modgang, den havde måttet gå igennem. Først nu kunne den virkelig glæde sig over sin lykke og over al den skønhed, der tog imod den. De store svaner svømmede omkring den og strøg den venligt med næbbet.

Ud i haven kom små børn. De kastede brød og korn ud i vandet. Den mindste råbte:

“Der er en ny!”

Og de andre børn jublede:

“Ja, der er kommet en ny!”

De klappede i hænderne og dansede omkring, og de hentede deres far og mor. Der blev kastet mere brød og kage ud i vandet, og alle sagde:

“Den nye er den smukkeste. Så ung og så dejlig.”

Og de gamle svaner bøjede hovederne for den.

Da blev den helt genert og gemte hovedet under vingen. Den vidste næsten ikke, hvad den skulle gøre. Den var alt for lykkelig, men slet ikke stolt. Et godt hjerte bliver aldrig hovmodigt.

Den tænkte på den tid, hvor den var blevet jaget, hånet og forfulgt. Nu hørte den alle sige, at den var den smukkeste af alle fugle. Syrenerne bøjede grenene helt ned mod den i vandet, og solen skinnede varmt og mildt. Fjerene løftede sig, den slanke hals rankede sig, og dybt inde fra hjertet jublede den:

“Så stor en lykke havde jeg aldrig drømt om, dengang jeg var den grimme ælling.”

LIX30

Tekst der interesserer og passer i sprog, er forudsætning for læsning

Den gode bog er en bog, der passer til dig.

Den handler om noget, du har lyst til at læse om, og den er skrevet i et sprog, du synes er godt.

Ordene flyder, og siderne føles ikke tunge. Du mister ikke modet undervejs.

Når en bog passer sådan, sker der noget vigtigt: Du opdager, at du godt kan. *Du får lyst til at læse.*

Derfor betyder den gode bog så meget. For den kan gøre læsning til noget, der ikke bare er svært, men noget, der også kan være rart og spændende.

LÆS MED LYST

læsevejledning og undervisning

www.laesmedlyst.dk

